

VNS 6/2016 vp

René Nyberg

www.anselm.fi

Eduskunnan UAV

5.10.2016

Turvallisuuspolitiikan paradigmat, dilemmat ja paradoksit

Suomessa ja Ruotsissa julkaistut turvallisuuspoliittiset selvitykset ovat kirkastaneet kuvaa eroista ja yhtäläisyyksistä. Ilmaisun **Common strategic space** on Suomen Nato-selvityksen avainkäsite. Se viittaa läheisyyteen ja keskinäiseen riippuvuuteen eli tosiasiaan, että Suomen ja Ruotsin päätökset ja toimet vaikuttavat toinen toiseensa. Sen sijaan puheet automatiikasta ovat erheellisiä. Molemmat maat tekevät omat päätöksensä lähtien kansallisista eduistaan.

Keskustelu Pohjanlahden toisella puolella on erilaista. Ruotsin väittely on avoimen puoluepoliittista. Ruotsi lähtee takamatkalta turvallisuuspolitiikkansa vahvistamisessa. Se ajoi alas oman puolustuksensa Kylmän sodan päätyttyä luopuen aluepuolustuksesta ja asevelvollisuudesta. Jäljelle jäi kuitenkin:

1. perinteisesti vahva asevoima;
2. suorituskykyiset ilmavoimat;
3. iskukykyiset merivoimat huippusukellusveneineen;
4. maailmanluokkaa oleva tiedustelukyky.

Suomen vahvuus on aluepuolustuksen sisältämä pelote estää Suomen alueen hyväksikäyttö – **deterrence by denial**.

Suomen heikkoudet ovat materiaalisia sekä valmiuden kohottamisen hitaus. Myös tulevan tiedustelulain yksityiskohdat, erityisesti tiedonhankintakeinojen osalta ovat vielä auki.

Ruotsin keskustelua hallitseva kysymys Etelä-Itämeren tilanteesta saa Suomen näyttämään maanääreltä eli periferialta. Tämä on kuitenkin harha. Etelä-Itämeri ei ole oma itsenäinen sotänäyttämö. Se ei ole uusi Venäjän ja Lännen välinen neuralginen rintama, kuten eräs ruotsalainen tarkkailija asian

ilmaisi. Toiminta Itämerellä on heijastuma Ukrainan sodasta ja siksi sivunäyttämö, joka toki aiheuttaa hermosärkyä, sitä ei käy kiistäminen. Siksi Suomen F-18 *Hornetit* hyökkäsivät ja Ruotsin JAS 39 *Gripenit* puolustivat Gotlantia syyskuussa.

Sotilaallisen toiminnan lisääntyminen Itämerellä heijastuu laajemmalle. Sillä Itämeri sivuaa Venäjän ydinalueita Pietaria ja Muurmännin rannikkoa. Venäjän kannalta koko Itämeri näyttäytyy Pietarin ja Pietarin seudun valossa. Etelä-Itämeri ei voi erottaa laajemmasta sotilasmaantieteellisestä kokonaisuudesta.

Venäjän luoma kyky eristää taistelualue – **A2/AD** – eri asejärjestelmillä on merkittävä sotilaallinen tekijä. Venäjä toimii näin paitsi Kaliningradissa myös Krimillä, Syyriassa ja Pietarissa sekä Muurmanskissa. Pohjoisessa pyrkimys on toisen iskun kyvyn suojan työntäminen aina Norjanmerelle saakka. Tieto S-400 SAM ohjusten ryhmittämisestä Suomen rajan suunnalle Leningradin alueelle, on osa tätä kokonaisuutta. Se liittyy myös ohjustorjuntaan, jonka rajoittamisesta Venäjä ja Yhdysvallat eivät ole kyenneet sopimaan.

On luonnollista, että Suomella ja Norjalla on laaja ja poliittisesti merkittävä kahdenvälinen agenda rajanaapurinsa Venäjän kanssa. Nato-jäsenyys on Norjan keino hallita omaa dilemmaansa eli suurvaltanaapurin muodostamaa ratkaisematonta ongelmaa. Sen sijaan on yllättävää, ettei Ruotsilla ole vastaavaa tähdellistä agenda. Tukholman yhteydet Moskovaan ovat tänään vähäiset, jopa huonommat kuin aikoihin. Tässä on jotakin **paradoksaalista** eli näennäisesti epäloogista. Eikä se johdu yksin maantieteestä.

Suomen ja Ruotsin eroihin vaikuttaa maantieteen lisäksi myös historiallisten kokemusten erot. Ne heijastuvat suoraan nykypäivän arvoihin. Pragmaattisuus on Suomen uskontunnustus. Hengissä pysymisen vaisto – *survival* määrittelee yhä Suomen identiteetin. Ruotsin ideologisväritteinen maailmankuva on työntänyt toisessa maailmansodassa ja Kylmässä sodassa koetellun pragmaattisuuden taustalle. Kaksisataavuotinen puolueettomuusperinne on yhä osa ruotsalaista identiteettiä. Siksi osa väestöstä kannattaa mielipidekyselyissä sekä puolueettomuutta että liittymistä Natoon.

Tämä selittää eräitä keskeisiä turvallisuuspolitiikan eroja. Suomen ja Ruotsin sotilaallinen yhteistyö merkitsee kuitenkin Ruotsin selvitysmiehen Krister Bringéuksen mukaan **paradigman** eli yleisesti hyväksytyn oppirakennelman muutosta. Pääministeri Stefan Löfven totesi kesäkuussa Kultarannassa, että sotilaallinen yhteistyö Suomen kanssa tähtää operatiiviseen suunnitteluun **bortom fredstid** eli rauhan järkkymisen yli ulottuvaan tilanteeseen.

Innokkaimmat ehtivät Suomessa jo toivoa puolustusliittoa muistamatta, ettei Ruotsi anna eikä pyydä takuita. Tämä ei kuitenkaan estä sotilasyhteistyön kehittämistä askel askeleelta.

Vastaavanlainen **paradoksi** eli näennäinen epäloogisuus löytyy maiden suhtautumisesta Nato-jäsenyyteen, vaikka molempien maiden puolustusvoimat ovat yhtälailla yhteensopivia Naton kanssa. Ruotsin hallitus ei harkitse jäsenyyttä. Sen sijaan Suomen hallitus ei sulje pois tätä mahdollisuutta.

Edellä mainittujen esimerkkien heijastamat kulttuurierot ovat merkittäviä. Ruotsin kiinnostus sotilaallisen yhteistyön kehittämiseen kertoo kuitenkin, ettei Suomi ole yksin saava osapuoli, vaikka strategisen syvyyden kasvu vahvistaa yksiselitteisesti Suomen asemaa.

Turvallisuuspolitiikan on oltava pitkäjänteistä, koska sillä ei ole päätepistettä, lopullista ratkaisua – **finalité**. Riippumattoman Nato-selvitys puhuu Suomen geopoliittisesta **dilemmasta** eli ratkaisemattomasta ongelmasta, jonka vaikeasti ennustettava naapurimaa aiheuttaa. Kun dilemmaa ei voi ratkaista, sitä on kyettävä hallitsemaan. +++